

ȘCOALA NAȚIONALĂ DE STUDII POLITICE ȘI ADMINISTRATIVE

Facultatea de Științe Politice

Masterul de Antropologie și Dezvoltare Comunitară

LUCRARE DE DIZERTAȚIE

Turiști și localnici pe platoul Ghețar

Îndrumător științific

Prof. univ. dr. Vintilă Mihăilescu

Autor

Iancău Monica

BUCUREȘTI

Februarie 2009

CUPRINS

Introducere / 3**CAPITOLUL 1****Turismul în antropologie / 5**

Turismul -subiect de antropologie / 5

Definițiile turismului / 5

Cercetări în domeniu / 7

Atracții turistice: turism rural integrat și peisaj cultural / 11

CAPITOLUL 2**Dezvoltarea turistică a platoului Ghețar din Munții Apuseni în viziunea localnicilor și turiștilor.****Cercetare concretă / 12**

Date generale și obiectivele cercetării / 12

Aspecte metodologice / 14

Prezentarea rezultatelor / 14

Discuții / 28

Concluzii / 31**Bibliografie / 32****Anexa A / 33****Anexa B / 35**

INTRODUCERE

Tema acestei lucrări se înscrie în domeniul antropologiei turismului, având legături cu curentul de dezvoltare durabilă a mediilor rurale turistice. De altfel, așa cum Amanda Stronza (2001, 274) a remarcat - amploarea antropologiei turismului a fost direct influențată de interesele economice legate de „ecoturism”, „turism bazat pe comunitate”, „turism cultural” sau pur și simplu „turism alternativ”. Explicația stă în faptul că după anii '70, '80 un nou grup de companii de turism au început să lupte pentru mediu și pentru populațiile locale, adesea în parteneriat cu diverse organizații nonguvernamentale, chiar dacă, în mod firesc, au făcut toate acestea și din rațiuni de profit ca orice alt actor economic. În linii mari, turismul alternativ și ecoturismul ajută la protejarea naturii, în timp ce răspund și la nevoile economice ale localnicilor. Mai mult, susținătorii ecoturismului sugerează că acest tip de turism este educațional pentru turiști, ajutându-i să conștientizeze importanța mediului și să-și dezvolte sensibilitatea culturală. Din această mișcare au apărut nenumărate proiecte în care antropologilor și sociologilor li s-a cerut să ia parte.

În acest fel am fost și eu invitată să iau parte la un proiect pe Munții Apuseni –zona platoului Ghețar - cu scopul de a cerceta opiniile localnicilor și turiștilor despre modul în care văd ei turismul actual și viitor. Având acest cadru mi-am pus întrebarea dacă să mă rezum la finalul proiectului doar la prezentarea rezultatelor cu toate tipologiile de răspunsuri identificate în rândul actorilor sociali luați în calcul sau dacă „am voie” să dau și sfaturi în funcție de informațiile culese. Ținând cont că teoreticieni precum Jean-Claude Kaufmann (2002/2007), George Ritzer (2000/2003) sau Dimitrie Gusti (1934/1999) au făcut acest lucru, cu sfială mi-am permis să închei și eu această lucrare cu ideea de bază transmisă localnicilor într-o întâlnire organizată de primăria locală. Cu toate că Jean-Claude Kaufmann (2002/2007, pp. 246-247) menționează că sfaturile „se situează la ultimele hotare ale aplicării sociologiei”, el se întreabă retoric „este oare sociologia condamnată să rămână în cărți, să nu ne ajute în viața noastră cea de toate zilele? Departe de mine această idee!”. George Ritzer (2000/2003, pp. 185-211) este mai puțin timid, intitulându-și ultimul capitol al lucrării „McDonaldizarea societății” cu numele „Să facem față mcdonaldizării: Ghid practic de supraviețuire”.

Totuși, nu puteam ajunge la o asemenea concluzie fără parcurgerea teoriilor de antropologia turismului, pe de o parte, și fără o încercare de rigoare în munca de teren și în organizarea materialului, pe de altă parte. Așadar, în primul capitol am prezentat succint date teoretice extrem de utile în explicarea rezultatelor concrete din cel de-al doilea capitol.

TURISMUL ÎN ANTROPOLOGIE

Turismul - subiect de antropologie

Dennison Nash (1981, 461) este unul din primii antropologi care încearcă să justifice turismul ca topic legitim de studiu etnologic. Ca argument, aduce în discuție legătura turismului cu contactul cultural, menționând că atâta timp cât antropologii sunt preocupați de culturi, subculturi, diferențe culturale, aculturație etc., este o necesitate să se preocupe și de turism. Cel de-al doilea argument al său se bazează pe legătura turismului cu teritoriile preindustriale atât de studiate și îndrăgite de antropologi, teritorii care, dacă s-au transformat, foarte probabil s-au transformat sub impactul turismului.

Amanda Stronza (2001, pp. 263-265) subliniază faptul că turismul este practic răspândit în toată lumea, fiind prezent în mai toate, dacă nu chiar în toate, societățile umane. Așadar, turismul de masă a făcut ca antropologii să nu poată evita acest subiect, fiind un factor important de dezvoltare economică, de schimbare sociopolitică, de mișcare a bunurilor, serviciilor și a oamenilor într-un mod cu care umanitatea foarte probabil nu s-a mai întâlnit. Referitor la argumentul că turismul este important pentru antropologie pentru că presupune contact cultural, autoarea arată că atât localnicii, cât și turiștii au oportunitatea nu numai de a se uita unii la alții, dar și de a reflecta asupra propriilor vieți prin ochii celorlalți.

Definițiile turismului

Organizația Mondială de Turism (World Tourist Organization) consideră turiștii „vizitatori temporari care stau cel puțin 24 ore în locul vizitat, iar scopul călătoriei lor poate fi pus în una din următoarele categorii: a) petrecerea timpului liber (recreație, vacanță, sănătate, studiu, religie și sport); b) rezolvarea unor probleme (misiuni de familie, întâlniri de afaceri)” (după Cohen 1984, 374).

Antropologii și sociologii au considerat această definiție nemulțumitoare, și, drept urmare, au încercat să găsească o definiție a turismului cu directă aplicabilitate în studiile lor. Erik Cohen (1984) a sintetizat întregul corpus teoretic scris în antropologie și sociologie pe această temă, rezultând opt direcții diferite. În enumerarea de mai jos cel mai adesea am păstrat sub caractere italice sintagma folosită de Cohen pentru desemnarea fiecărei direcții.

1. *Turismul ca ospitalitate comercializată*. Teoreticienii acestei direcții văd turismul ca o formă modernă a relației tradiționale oaspete-gazdă, ca o comercializare și eventual chiar industrializare a ospitalității străvechi. Această abordare este considerată utilă în studiul evoluției și dinamicii relației dintre turiști și localnici.

2. *Turismul ca o călătorie democratizată.* Aici punctul central este călătoria, ca activitate principală a turistului. Turismul de masă este văzut ca o răspândire a obiceiurilor de călătorie specifice aristocraților din trecut, astfel această abordare fiind utilă în analiza evoluției istorice a fenomenelor turistice.
3. *Turismul ca activitate modernă de petrecere a timpului liber.* Turismul este văzut ca un mod de petrecere a timpului liber, fiind rezultat în urma intersecției dintre călătorie și timp liber (travel and leisure). Conceptul de timp liber este definit în opoziție cu cel de muncă, adică printr-o activitate lipsită de obligații. Este un punct de vedere funcționalist care pune oarecum semnul egal între timp liber, turism și recreație. Unul dintre cei mai importanți antropologi ai acestei direcții este Dennison Nash (1981), care consideră că o societate produce timp liber prin stabilirea obligațiilor primare, prin eficientizarea lor și crearea de surplus. Dacă tinerii aristocrați englezi călătoreau în secolul al XVIII – lea cu scopuri oarecum educaționale (sightseeing), în Grecia și Roma antică se călătorea prin imperiu sau se statea zile întregi la mare pentru relaxare și recreație. Altfel spus, motivația de a pleca de acasă în timpul liber stă în căutarea a ceva diferit, într-o nevoie de alternare, de rupere a rutinei cotidiene sau, cum spune Jafar Jafari (1981, 472), turismul este unul din jocurile adulților.
4. *Turismul ca o formă modernă a pelerinajului tradițional.* Această perspectivă încearcă să găsească semnificațiile culturale ale turismului prin asocierea cu pelerinajul tradițional, unii dintre susținătorii acestei direcții considerând turismul ca fiind foarte aproape de ideea unei călătorii sacre. Graburn și Turner & Turner (după Cohen 1984, 374) văd turismul ca un proces ritualic care reflectă valorile societății moderne despre sănătate, libertate, natură și îmbunătățirea sinelui. Turismul îi duce pe practicanții săi într-o stare de liminalitate, într-un „timp în afara timpului”.
5. *Turismul ca expresie a temelor culturale de bază.* Teoreticienii acestei abordări consideră că o înțelegere aprofundată a turismului se poate face numai printr-o abordare emică a turiștilor. Ei resping abordarea etică în acest caz și propun analiza punctelor de vedere ale turiștilor și analiza comparativă a diferitelor tipuri de călătorii, fiecare cu specificul ei cultural. Totuși, mă întreb cum ar putea să analizeze, de pildă, autenticitatea locurilor vizitate de turiști doar prin analiza opiniilor turiștilor. Punctele de vedere ale localnicilor și chiar ale unui specialist etnograf, consider că de multe ori ar întregi imaginea și ar face pasul înspre abordarea etică a problemei.
6. *Turismul ca proces de aculturație.* Cercetătorii impactului turiștilor asupra localnicilor propun analiza turismului în cadrul mai larg al teoriilor despre contact cultural și aculturație.
7. *Turismul ca tip de relație etnică.* Pornind tot de la relația turist-localnic, această abordare încearcă să analizeze turismul în aria mai largă a teoriilor despre etnicitate și relații etnice, fenomenul turistic fiind văzut ca având un rol important în creionarea și recreionarea identităților etnice.

8. *Turismul ca o formă de neocolonialism*. Turismul de masă s-a manifestat mai întâi ca valuri de turiști care au plecat din țările dezvoltate înspre cele „periferice”, creând un sistem de dependență economică a celor din urmă față de primele. Așadar, susținătorii acestei teorii consideră că turismul ar fi o formă de dominare colonialistă sau imperialistă.

Cercetări în domeniu

Turismul de masă s-a făcut simțit mai întâi în Europa, ceea ce a făcut ca și studiile pe turism să apară inițial tot aici. Primul articol științific publicat în domeniu a fost în 1899, aparținându-i italianului L. Bodio, fiind urmat de o serie de articole în anii '30. Totuși, până pe la jumătatea anilor '70 a reprezentat un topic marginal în studiul științelor sociale. Abia după 1975 se poate vorbi de o reală preocupare și de o încercare de sintetizare teoretică a turismului (Cohen, 1984, 373).

Sunt patru mari arii de cercetare în domeniul antropologiei și sociologiei turismului: 1) turistul cu motivațiile, atitudinile și caracteristicile lui; 2) interacțiunea turist-localnic; 3) structura și modul de organizare specific sistemului turistic; 4) impactul socioeconomic și sociocultural al turismului. Trebuie amintit că cele mai multe cercetări sunt pe impactul turismului, iar cele mai puține sunt pe motivațiile turistului (Stronza, 2001, 263).

Turistul. „Turismul internațional a devenit un fenomen de masă major după al doilea război mondial când practic a pătruns în toate clasele sociale din societățile vestice industrializate” (Cohen, 1984, 376). Amploarea turismului a devenit posibilă odată cu creșterea nivelului de trai, cu scurtarea numărului de zile lucrătoare pe an și cu dezvoltarea infrastructurii. În trecere fie spus, o demonstrație a dependenței numărului de turiști de dezvoltarea infrastructurii se poate găsi în studiul de caz prezentat de Jameel Khadaroo și Boopen Seetanah (2007) despre Mauritius - o zonă de pe coasta de sud a Africii. În orice caz, datele statistice ale turismului internațional sunt impresionante. Dacă în 1950 au fost 25.3 milioane de turiști internaționali, în 1960 numărul lor a juns la 75.3 milioane, după încă 10 ani la 169 milioane, în 1981 la 291 milioane, iar în 2007 la peste 903 milioane (Wikipedia, Internet).

Cercetările focusate pe identificarea motivațiilor turiștilor au găsit ca răspunsuri la întrebările lor *căutarea de autenticitate*. În special turismul rural este explicat ca fiind o fugă de superficialitatea vieții moderne și de alienarea omului modern, care, conștientizându-și starea, încearcă să găsească locuri mai puțin dezvoltate unde s-a păstrat un stil de viață mai simplu. Nenumărate cercetări s-au focusat pe această problemă a autenticității reale sau false văzute comparativ prin ochii turistului și localnicului. Bruner (după Stronza, 2001, 266) arată că turiștii au și motivația de-a cunoaște lumea. Așa cum se duc să viziteze

un muzeu, la fel vizitează diverse locuri, colecționând fotografii, suveniruri și povești pe care apoi le împărtășesc între ei.

Turiștii și localnicii. S-au făcut multiple cercetări asupra tipurilor de interacțiuni turiști - localnici, percepțiile și atitudinile lor. Anumite analize au arătat ca natura relației turist - localnic este cel mai adesea una tranzitorie, nepermanentă, și, prin urmare, nu există nevoia de stabilire a unei relații bazate pe încredere, ceea ce face ca multe din comportamentele ambilor actori sociali să fie dezamăgitoare pentru cealaltă parte. Unii încearcă să exploateze, ceilalți să înșele pentru că pot scăpa cu ușurință de consecințele ostilității și neonestității lor. Legat de acest fapt și de sentimentul de superioritate al turiștilor, Yamba (după Benthall, 1988, 20) se întreabă de ce, de pildă, turiștii scandinavi se adaptează la normele locale când vizitează Londra, având grijă cum vorbesc cu un taximetrist și neașteptând ca acesta să le pună bagajele în portbagaj, în timp ce sunt atât de insensibili la normele locale într-o țară din lumea a treia.

Alte cercetări s-au focusat pe asimetria relației dintre turiștii care încearcă să-și petreacă timpul liber și localnicii care sunt la muncă, situație posibil generatoare de conflicte de interes.

Cei care au analizat evoluția în timp a tipului de relație turist-localnic, au ajuns la concluzia ca este un proces de comercializare și comoditizare a ospitalității. „Turiștii sunt inițial tratați ca niște oaspeți, dar odată cu creșterea numărului lor, ajung să fie din ce în ce mai puțin bineveniți” (Cohen 1984, 380). Relația oaspete - gazdă se transformă în una comercială de tip client - furnizor de servicii, schimbul de daruri din prima ajungând ulterior un schimb economic bazat pe remunerație.

Pentru înțelegerea atitudinii localnicilor, trebuie menționat că turiștii sunt puși în coada listei de străini care i-au vizitat anterior: cuceritorii, administratorii, comercianții, misionarii, aventurierii, antropologii etc. Așadar, străinii sunt tratați fie ca prieteni, fie ca dușmani. În cazul turiștilor, prietenia pare să aibă o pondere mult mai mare decât dușmănia. După cum Lett (după Stronza, 2001, 264) remarcă avem de-a face cu „singura și cea mai mare mișcare pacifistă de oameni dincolo de granițele culturale din istoria lumii”. Dacă la început turiștii sunt luați ca indivizi singulari cu care localnicii au interacțiuni personalizate, după creșterea numărului turiștilor, acest fapt nu mai este posibil și localnicii ajung să opereze cu tipologii etnice.

Sistemul turistic. Cum se poate intui, marile organizații de turism sunt locate în țările dezvoltate generatoare de turism. Noronha (după Cohen, 1984, 383) arată că actorii politici și economici importanți globali sau ai unei națiuni intervin într-o anumită zonă doar în etapa de instituționalizare a turismului. El construiește un model de dezvoltare turistică cu trei etape: 1) descoperirea, 2) răspunsul local, inițiativa și 3) instituționalizarea. Cu alte cuvinte, în cea de-a treia etapă localnicii încep să piardă controlul și implicit marea parte a beneficiilor rezultate în urma turismului din zona lor.

Impactul Turismului. Cele mai multe cercetări din antropologia turismului s-au concentrat pe acest subiect, cu o atenție mult mai mare pe impactul turismului asupra localnicilor decât asupra turiștilor. Se face distincția între efectele socioeconomice și socioculturale ale turismului. Legat de *efectele socioeconomice*, de regulă, s-au arătat beneficiile pozitive asupra venitului și dezvoltării locale. Legat de *efectele socioculturale*, lucrurile nu mai sunt la fel de simple, avându-se de-a face atât cu efecte pozitive, cât și cu efecte negative. De pildă, turismul poate duce la pierderea solidarității într-o comunitate, la creșterea individualismului, la crearea de stres și conflict, numai că în alte circumstanțe poate duce -dimpotrivă- la întărirea solidarității grupului (Boissevain în Cohen, 1984, 385). Un alt exemplu ar fi că localnicii încep să fie mai interesați de câștigurile economice chiar și în relațiile dintre ei, nu numai în cele pe care le au cu turiștii. Pe de altă parte, viața de familie poate fi de asemenea afectată dacă împărțirea muncii și timpului liber se modifică drastic atât pe timpul unei zile, cât și sezonier în funcție de amploarea turismului. Un efect important al unui turism de succes este grăbirea urbanizării unui spațiu rural prin crearea de locuri de muncă pentru persoane din alte zone, toate acestea aducând cu sine poluarea și degradarea mediului. Lucrări multiple au fost scrise pentru a se arăta impactul turismului asupra diviziunii muncii pe sexe, stratificării sociale sau asupra devianței sociale (drogurile, prostituția, hoția, fraudă).

Nu mai puțin important este impactul asupra artei și obiceiurilor locale. Pe de o parte, există cazuri certe în care acestea au dispărut, preluându-se modelul turiștilor, însă, pe de altă parte, există de asemenea cazuri în care acestea au rezistat de-a lungul timpului tocmai datorită faptului că au fost apreciate de către turiști, trecând prin binecunoscutul proces de comoditizare. Așadar, turismul are atât puterea de distrugere, cât și cea de revitalizare a unor valori vechi, și astfel, întărește identitatea etnică a populației locale. Un caz concret îl constituie oamenii din sudul Austriei care în mod obișnuit se îmbracă la fel ca în alte părți ale Europei, însă pe perioada sezonului turistic poartă costumele tradiționale pentru a le face pe plac turiștilor. Mai mult, la costumul original în culori maro, negru și alb, au adăugat o vestă roșie pentru că „arată mai bine în poze” (Gamper în Stronza, 2001, 272). În acest sens, Nash (1981, 462) menționează că o societate nu poate evita turismul, însă poate să determine tipul de turism pe care îl practică și ce turiști primește. Altfel spus, localnicii sunt agenți activi în alegerea a ceea ce vor să păstreze, să revitalizeze și să inventeze legat de tradițiile lor.

În urma cercetărilor care au arătat ambele efecte ale turismului, atât pozitive, cât și negative, se pune întrebarea cum se poate accentua partea pozitivă?

Atracții turistice: turism rural integrat și peisaj cultural

Conceptul de turism rural integrat este folosit în domeniul dezvoltării rurale, considerându-se că doar o strategie unitară focalizată pe valorile locale ar putea face ca mediul rural să poată concura cu alte medii în ce privește turismul. Turiștii postmoderni sunt interesați de turismul rural, dar au pretenția că acesta să se încadreze într-o gamă de elemente coerente (peisaj, arhitectura caselor, mâncarea etc.) astfel încât căutarea lor de experiențe alternative să fie satisfăcută (Cawley și Gillmor, 2007, pp. 316-337).

Unul dintre elementele importante ale turismului rural este și peisajul cultural. Sunt studii care au arătat părerile turiștilor conform cărora principala atracție a multor zone o reprezintă peisajul cultural, amintind arii geografice ca stepele mongoleze cu hergheliile de cai și cu populația nomadă, regiunea vinului Tokay din Ungaria, terasele de orez antice din Luzon –Filipine etc. Peisajul cultural este un concept folosit cu precădere de către geografii culturali, fiind definit ca urme pe care o societate umană le imprimă asupra pământului. UNESCO are o definiție apropiată: „coexistența teritoriului cu civilizațiile umane”, „în mod particular pe calea activității agropastorale”. Peisajul cultural este combinația între cultură și natură, este acel peisaj care prezintă atât formele geografice naturale, cât și elementele culturale provenite de la oamenii care locuiesc sau au locuit acolo. Din punct de vedere turistic, peisajul cultural reprezintă o atracție, însă deocamdată nu este un termen care să fie folosit ca atare de către marketingul turistic (Buckley, Ollenburg și Zhong, 2007, 47).

DEZVOLTAREA TURISTICĂ A PLATOULUI GHEȚAR DIN MUNȚII APUSENI ÎN VIZIUNEA LOCALNICILOR ȘI TURIȘTILOR. CERCETARE CONCRETĂ

Date generale și obiectivele cercetării

Platoul Ghețar face parte din Parcul natural Apuseni și cuprinde satele Ghețar (37 gospodării), Ocoale (92 gospodării), Munună (28 gospodării), Dealu Frumos (31 gospodării) și Hănășești (32 gospodării). Administrativ, aceste cinci sate sunt incluse în comuna Gârda de Sus, fiind catalogate ca sate răsfirate aflate la unele din cele mai înalte altitudini din țară cu așezări omenești, mai exact la aproximativ 1200 m.

Oamenii locului, recunoscuți sub denumirea de „moți” ca și alți locuitori ai Munților Apuseni, își câștigă în prezent existența din exploatarea și vânzarea lemnului neprelucrat, și secundar din creșterea vitelor. Înainte de 1989, principala lor activitate aducătoare de venituri a fost confecționarea și vânzarea în întreaga țară a butoaielor / doagelor din lemn. Meseria de dogar se moștenește din tată în fiu și, din punctul lor de vedere, era extrem de profitabilă, numai că doagele și-au pierdut valoarea de piață odată cu apariția

produselor externe concurențiale din plastic sau alte materiale ieftine cu prețuri mult mai scăzute. Prin urmare, moții de față s-au adaptat situației în care a crescut cererea față de lemnul brut, datorat deschiderii către piața internațională, dar și dezvoltării pieței imobiliare naționale. Astfel, ei au început exploatarea masivă a pădurilor acestor culmi muntoase. O comerciantă din Timișoara ne declara foarte bucuroasă că este extrem de mulțumită de negoțul pe care-l practică în această zonă, unde pe timpul verii vine cu tirul plin cu alimente, țigări și alcool pe care le schimbă pe lemn, lemn pe care apoi îl vinde în orașele din împrejurimi. O familie de persoane peste 60 ani ne-a spus că rămâne în mână cu echivalentul a o mie de euro după ce practică trocul în urma căruia au toate proviziile de subzistență asigurate până în vara următoare. Marea problemă este că acest nivel de bunăstare este întreținut doar dacă exploatează anual cam de trei ori mai mult lemn decât le este permis din punct de vedere legal. De altfel, cu toții conștientizează că această preocupare nu va putea continua pentru mult timp, pe de o parte, din cauza constrângerilor legale care se anunță că vor fi mult mai restrictive în viitorul apropiat, iar, pe de altă parte, din cauză că „pădurea se îndepărtează”-cum spun ei.

Pe acest fond, locuitorii platoului Ghețar au început să se gândească la turism ca la un potențial salvator, mai ales că știu câteva modele de succes în domeniu: o localitate învecinată (Arieșeni) și chiar un antreprenor local care nu face față la cererea turistică de cazare și masă pe care le oferă la pensiunea „Scărișoara”. Mai mult, prezența pe platou a unui obiectiv turistic important al zonei, peștera Ghețarul Scărișoara căreia i-a crescut succesul după 2001 când a fost electrificată și reamenajată, îi face pe localnici să privească turismul ca realizabil. În acest sens, alți cinci întreprinzători locali au început să-și construiască pensiuni turistice, luând ca reper pensiunile din centrul de comună Gârda de Sus sau cele de la Arieșeni. Concomitent cu această evoluție, se realizează alimentarea cu apă curentă a platoului și planuri de amenajare a drumului de acces, extrem de deteriorat în prezent.

Luând în considerare toate aceste lucruri, arhitectul urbanist responsabil de PUG-ul comunei, apreciind ca platoul Ghețar se va dezvolta turistic foarte puternic după finalizarea infrastructurii, a organizat o tabără interdisciplinară la fața locului în ideea stabilirii unui program de dezvoltare turistică durabilă a zonei. Problema se pune în ce direcție se va dezvolta această arie turistică și cine este mai în măsură să decidă asupra acestui curs de evoluție. Astfel că s-a luat decizia ca în această dezbatere să fie luat în considerare atât punctul de vedere al actualilor turiști, cât și cel al localnicilor. Având acest cadru, rolul meu era unul de antropolog-sociolog cu responsabilitatea de a afla care sunt opiniile și preferințele turiștilor și localnicilor legate turism.

Așadar, pe de o parte, prin studiul de față s-a dorit identificarea opiniilor a două categorii de actori sociali implicați (turiști și localnici), opinii referitoare în special la turismul actual și viitor practicat în acest spațiu. Pe de altă parte, așa cum în cercetarea de piață furnizorii de produse și servicii consultă

preferințele și dorințele clienților cu scopul satisfacerii lor, tot așa s-a considerat ca benefică informarea localnicilor despre opiniile turiștilor, în ideea că localnicii vor avea de câștigat dacă vor ține cont de nevoile turiștilor lor. O primă etapă de informare a localnicilor cu privire la rezultatele cercetării despre opinia turiștilor a avut loc pe data de 6 august 2008 în curtea Bisericii din Ocoale, prilej cu care, pe lângă o prezentare orală, li s-a înmănat un material scris concludent despre arhitectura caselor și a pensiunilor dorite de turiști (vezi Anexa A).

Aspecte metodologice

Metode de cercetare. Pentru o înțelegere aprofundată a turismului în viziunea localnicilor și a actualilor turiști, am ales metoda interviului semistructurat, incluzând metoda interviului pe bază de fotografii (photo elicitation - Anexa B). Ghidul de interviu a cuprins un set de 11 fotografii cu case și pensiuni noi sau vechi din zone montane autohtone, cu întrebări pe teme precum arhitectura, serviciile și dezvoltarea infrastructurii zonei. Interviurile au fost 6 individuale, 11 de grup și 2 focus grupuri.

Persoane investigate. Numărul total al turiștilor intervievați este 41, în timp ce numărul localnicilor este 16. În rândul turiștilor s-au înregistrat 29 români și 12 cetățeni străini (2 belgieni, 2 nemți, 1 american, 5 polonezi, 1 francez, 1 italian), pe când pe criteriul sex ei se împart în 21 de bărbați și 20 de femei, cu vârsta cuprinsă între 16 și 50 ani. În rândul interviurilor cu localnicii, s-au înregistrat 9 femei și 7 bărbați între 18 și 72 de ani.

Prezentarea rezultatelor

Voi prezenta datele colectate în trei secțiuni diferite: opinii despre arhitectura caselor și a pensiunilor, opinii despre dezvoltarea infrastructurii și opinii despre serviciile turistice practicate și dorite. Înainte de a trece la tematicile enumerate, cred că este util să precizez că în urma interviurilor s-au conturat două tipologii diferite de turiști și două tipologii diferite de localnici. Consider că această clasificare este utilă în parcurgerea mai ușoară a rezultatelor.

În rândul turiștilor, putem spune ca avem de-a face cu:

- 1) turiștii care își petrec mai multe zile în această zonă și care revin la anumite perioade de timp, fiind atrași în primul rând de munte și de oamenii locului cu activitățile lor. În continuare îi voi numi „turiști constanți” sau „turiști iubitori de peisaj cultural”. Aceștia caută locuri de cazare pe platou, refuzând să stea în localități aglomerate precum cele din vale, Arieșeni sau Valea Prahovei.

2) turiștii care își petrec câteva ore pe platoul Ghețar, focusați mai degrabă pe Peștera Scărișoara. În continuare îi vom numi „turiști de tranzit” sau „turiști de peșteră”. Aceștia sunt cazați în localitățile din vale sau la Arieșeni, o localitate asociată de către persoanele intervievate cu stațiunile montane de pe Valea Prahovei.

De asemenea, în rândul localnicilor, avem de-a face cu:

1. localnicii care au opinii oarecum similare cu cele ale turiștilor constanți, –fapt datorat în parte interacțiunilor cu aceștia și a încercării lor de a-i înțelege. Într-un fel sau altul acești localnici sunt deja mici întreprinzători și doritori de-a se dezvolta ca atare în viitorul apropiat.
2. localnicii care au opinii diferite de cele ale turiștilor constanți, fără a conștientiza situația, probabil pentru ca au interacționat mai puțin sau chiar deloc cu ei. Trebuie remarcat că și acești localnici ar fi interesați de investițiile în turism în condițiile în care se preconizează că principala lor sursă de venit – exploatarea lemnului- nu va mai fi la fel de bogată în următorii ani. Turismul este văzut ca alternativă, dar este definit având ca reper stațiuni montane precum Arieșeni.

Opiniile turiștilor și localnicilor despre arhitectura caselor și pensiunilor

Amplasarea construcției (casa, pensiune) în opinia turiștilor. Referitor la acest aspect există un consens în opiniile tuturor turiștilor constanți intervievați. Aceștia consideră că satele răsfirate țin de specificul Munților Apuseni, iar construcția noilor pensiuni ar trebui să respecte acest specific. Pentru ei, această distanță mare între construcții și amplasarea mai retrasă de la drum oferă liniștea și peisajul căutate. În schimb, turiștii de tranzit, preferă stațiunile montane dezvoltate care oferă multe activități de interacțiune cu alți oameni.

➤ Opinia turiștilor constanți

Este foarte frumos să vezi o singură casă într-un spațiu mai larg și nu mai multe înghesuite la un loc (turist belgian, 20 ani).

Să fie mai departe de drum, să fie liniște (turist român, 35 ani).

În toți Apusenii nu vezi casă lângă casă. Țsta e specificul: sate răsfirate. Ar fi penibil să faci un ansamblu de 3 hoteluri legate și cu parcare cât la mall. Deci, nu, nu merge (turist român, 28 ani).

➤ Opinia turiștilor de tranzit

E mai frumos la Arieșeni că-s pensiuni mari și multă lume! (turist român, 38 ani).

Amplasarea construcției (casă, pensiune) în opinia localnicilor. Opiniile localnicilor se înscriu pe două linii diferite: cei care au înțeles nevoia turiștilor de a evada din agitația orașelor și de a fi retrași într-un

spațiu liniștit, departe de drum și de alte construcții, în timp ce ceilalți –nu văd nicio problemă în a se construi aproape de stradă și de alți vecini.

- Opinia localnicilor similară cu cea a turiștilor constanți

Când am făcut casa... am zis să nu o fac în picioarele oamenilor (localnic întreprinzător, 42 ani).

Nu-mi place aspectul că îs toate laolaltă, îs prea lângă drum, că doar turiștii când vin nu-s sătuli de hărmălaie, de gălăgie? (localnică întreprinzătoare, 41 ani).

- Opinia localnicilor diferită de cea a turiștilor constanți

Aspectul e frumos unde au casa, dar a pus-o lângă un vârf de piatră, iar acolo nu circulă atâta lume. Era mai bine lângă drum (localnică, 39 ani).

Aspectul general al construcției și materiale de construcție în opinia turiștilor. Turiștii de tranzit sunt doritori de confort, fără a avea mari pretenții legate de estetica locurilor de cazare, ei apreciind toate tipurile de construcții moderne atâta timp cât le satisfac nevoia de confort. Cealaltă categorie de turiști este de asemenea doritoare de confort, însă, în plus, își dorește păstrarea specificului tradițional al fiecărui spațiu rural pe care-l vizitează. Acesta este principalul criteriu în funcție de care își aleg obiectivele turistice și pentru care au inclus platoul Ghețar din Munții Apuseni în rândul destinațiilor preferate. Pentru aceasta, consideră că este absolut necesară continuarea folosirii lemnului în construcțiile caselor și pensiunilor cu scopul păstrării farmecului și atractivității locului. Își motivează preferința pentru platoul Ghețar punându-i în opoziție lumea urbană din care încearcă să evadeze în timpul liber, definind urbanul cu etichete precum modern, beton, agitație, termopan, gresie, faianță etc. În același timp, își motivează preferința pentru platoul Ghețar punându-i în opoziție alte zone montane care au ajuns să nu se mai diferențieze prea mult de urbanul în care locuiesc zi de zi. Din interviurile cu acești turiști s-au conturat dihotomii ca: tradițional versus modern, lemn versus beton/ plastic/ termopan/ marmură/ baluștrii/ gresie/ faianță, pajiște versus gazon, gard de lemn versus fier forjat etc. Așadar, ei ar alege ca locuri de cazare fie *case vechi*, tradiționale, dar îmbunătățite cu baie, fie *case noi*, dar construite cu elemente tradiționale. Casele vechi sunt extrem de prețuite datorită construcției lor aproape în exclusivitate din lemn. Pentru casele noi, idealul turiștilor ar fi tot construirea în întregime din lemn, însă totuși, acceptă compromisul de a se construi parterul din materiale mai moderne (precum BCA), cu condiția să aibă modele decorative de lemn care să mascheze oarecum betonul, iar mansarda/ etajul să fie din lemn.

- Opinia turiștilor constanți

Casa I (vezi Anexa B) este frumoasă, dar nu se potrivește în peisaj. Nu este specifică pentru această zonă, merge într-un oraș, dar nu în Munții Apuseni, nu în Țara Moșilor. Casa H este preferata mea

(turist Italian, 28 ani).

Cele mai multe case de aici sunt încă originare, dar, din păcate, cele noi sunt mult prea luxoase, prea colorate și hipermoderne, deci exagerat de modern; o tendință de-a fi modern cu orice preț (turist german, 38 ani).

Cred că așa cum e aici, folosirea lemnului, modul tradițional de construcție al caselor, etaje puține și icoanele pe care le agață peste tot...sunt lucruri mici care dau un aer aparte. Cred că majoritatea turiștilor care vin aici vor să vadă ceva diferit față de ce au acasă. Aș fi dispus să renunț la anumite condiții de confort pentru a experimenta modul de viață tradițional. Oamenii fug de oraș și vin să se odihnească. Dacă nu este posibil să fie toată casa din lemn, e în regulă să fie partea de jos din cărămidă și restul din lemn, dar să aibă neapărat elemente tradiționale din lemn (turist belgian, 20 ani).

Casa A e super, frumoasă... dar eu aș prefera în zona asta ceva doar din lemn. BCA, bolțari au și oamenii la oraș! Lemnul are vibrații puternice. E păcat cu atâta lemn în jur să vii să cari bolțari la munte, la 800 de metri altitudine, când materialul e aproape (turist român, 35 ani).

Casa A dă impresia că oferă tot ce are nevoie un turist; oferă confortul necesar, camera cu baie la cameră, restaurant. Este genul de pensiune preferat de americani. Eu personal aș alege casa H. E rustică, e veche, interesantă, dar nu cred că alegerea mea este reprezentativă pentru americani, ci pentru europeni, pentru continentali (turist american, 36 ani).

Eu aș recomanda localnicilor să facă case ridicate pe stâlpi, pe piatră, pentru că sunt mai bune mai ales iarna, mai călduroase; sunt cele mai bune case; știu pentru că așa am crescut și eu –într-o astfel de casă (turist român care practică off-road, 50 ani).

Eu i-aș sfătui pe localnici să nu pună elemente moderne, să nu pună termopan, să păstreze totul natural: lemn, lână, podea lăcuită, și dantelăria asta în lemn la terasă, și florile, să păstreze specificul zonei, nu cu proiectele astea moderniste prin care vezi aceleași case și în Deltă, și în oraș, și în vale, peste tot. Casa A mie mi se pare impersonală, asta aș putea s-o vad și în Germania. Îmi place mai mult B, asta pentru că are fântână, are piatră, mansarda e făcută din lemn, are obloanele astea care ne caracterizează pe noi. B-ul are primul nivel din beton, dar are mult mai mult lemn. Lemnul se patinează în timp, se încadrează în peisaj. Gazonul ăsta nu e bun la munte, ci la oraș, că nu venim aicea pentru gazon. Hai să ne păstrăm totuși în tendințele astea de globalizare și să ținem ce-i al nostru românesc, specific. Asta ziceam și pe drum venind încoace. Fugim din oraș de betoane, de termopan și căutăm aici să ne întoarcem la rădăcini, la tradiție, la mămăliga cu brânză, că bunici la sat nu avem... Casa H este superbă. Pe mine astea mă înnebunesc. (turistă româncă, 32 ani).

Cât de mult lemn și să aibă designul unei cabane de munte. Nu să fie la fel ca în Pipera și ca în capătul

Clujului. Că au atâta lemn... Eventual poți face structura și primul nivel din alt material, din piatră de exemplu, și mansarda din lemn, dar fără pitici în grădină și stâlpișori din ăia albi și fără fier forjat. Nu merge balustrada cu stâlpișori și pitici de grădină. Le-aș da o bătă de baseball de s-ar putea! Casele noi pot fi făcute ca alea vechi fără nicio problemă, dar să fie confortabilă și să nu pui lângă ea una de-aia roz (turist român, 30 ani).

La Bran ai tot ce vrei, și-n marmură dacă vrei să stai, dar până la urmă tot ce e frumos sunt zonele astea sălbătice, cabanele din lemn. Eu asta visez: o cabană de lemn, îmbrăcată cu piei, cu blane de urși, cu șemineu unde să-mi fac revelionul. Și nu mai găsești așa ceva. Tot ce găsești e faianțat, e cu gresie... Vrem natural, elemente de construcții naturale. Ceva rustic. Lemn și piatră să fie la pensiunile de munte! Parterul făcut din piatră și etajul din lemn de brad –așa am văzut pe valea Cernei. Ce, să fie ca la mine acasă? Pai atunci nu mai plec de-acasă. Prefer să vin aici să-mi fac un grătar, să am camere cu lucruri țesute... Deci și eu aleg tot B, că A e mai de oraș. Omul nu pleacă de la el de-acasă ca să se ducă undeva unde are același lucru. Vor ceva diferit. Înainte nu exista gresie și casele erau mai frumoase. Dacă vii într-o zonă sălbatică cum e asta, nu vrei să vezi casa I, că de-asta vezi în zona Branului, unde sunt și înghesuite. Atunci aici în zona asta eu zic că ar merge mai bine H-ul. Uite, și în Maramureș, vedem la televizor niște case frumoase, iar prietenii ne-au povestit că ajungi de fapt acolo și vezi vile și pe stânga și pe dreapta, pline de gresie și faianță. Și întrebi unde sunt casele alea vechi, frumoase, și-ți spun: “Aaaa, păi mai sunt 2-3 pe deal, pe undeva!”. Nu le-au păstrat. Si-aici nu ar trebui să facă aceeași greșeală, ar trebui să-și păstreze specificul și tradiția (turistă româncă, 33 ani).

Aspectul general al construcției și materiale de construcție în opinia localnicilor. Și în cazul localnicilor s-au conturat tot două opinii, însă opinia preponderentă a fost cea favorabilă construcțiilor considerate moderne. Motivele care stau la baza acestei alegeri sunt legate, pe de o parte, de raportarea la urban, iar, pe de altă parte pe rațiuni pur economice. Construcțiile cu BCA sunt mai ieftine și mai rapide decât cele cu lemn. Totuși, există și categoria localnicilor care au înțeles nevoia turiștilor, aceștia valorizând mai mult lemnul. Uimitor a fost răspunsul localnicilor la întrebarea despre garduri, ei spunând “noi n-avem garduri”, iar după privirea mea îndreptată spre gardurile de lemn care se întindeau pe pășuni, mi-au explicat că acelea nu sunt pentru oameni, ci pentru animale și că nu s-au gândit niciodată la ele ca la niște garduri.

➤ **Opinia localnicilor similară cu cea a turiștilor constanți**

Turiștilor le place și de lemn, și mai primitivă pentru că vin, se uită și zic „astea îs case de pe timpuri”. Cum erau casele acoperite cu paie, și înainte aicea erau acoperite cu crengi de brad, cu șindrilă, cu draniță, acuma au dispărut casele astea, sunt cu tablă, cu fel și fel de lucruri. Îi bună BCA-ua pe timp de

vară, dar pe timp de iarnă îi mai bun lemnul, îi mai călduros, ține căldura, lemnul nu dă voie ca să intre răceala (localnic, 72 ani).

Aș construi din lemn, că doar îi vârf de munte. În vârf de munte nu știu de ce bagă betoane când zona de munte e cu lemnul, doar e munte, nu e la oraș sau nu știu unde. Amu, te gândești la o prostie, dar o faci pentru o viață, e mai ieftin cu bolțari, dar bolțarul e bolțar și lemnul e lemn. Turistul când vine, o să vadă care e bolțarul și care e lemnul, că spune camera care e lemnul...camera e călduroasă, nu-ți trebuie multe lemne, ea e călduroasă continuu (localnică întreprinzătoare, 41 ani).

➤ Opinia localnicilor diferită de cea a turiștilor constanți

Casa C îmi place, C-ul mai mult ca A-ul. Îmi place fața și culoarea, uși și geamuri, și acoperișurile, îi mai modern, asta (B) e mai primitivă. Se potrivește modernă în această zonă, da' cum nu? (localnică, 35 ani).

Acum se fac moderne după alte locuri. Io daca mă duc undeva și vad o casă modernă, fac și eu așa (localnic, 72 ani).

Am zis: „mă, as face așa și așa și așa!” Meseriașul a zis „mă, nu-i bine așa” ... mă gândeam sa fac cu scara pe dinafară și el a zis, „mă, aici nu-i bine cu scările pe dinafara ca bate vântul și încontinuu ești cu mătura, cu lopata pe scări; faci scările în interior cum e la bloc, cu confort.” Meșterii au ridicat-o; am făcut-o din cărămidă, îi tencuit și-n interior... Dacă o făceam din lemn era mai greu, și nu că era mai greu, dar mă costau mai mult meșterii, că-i mai scump și durează mai mult... eu aici cu lemn am vrut să fac și dup-aia am zis că nu mai fac. Cu lemn nu puteam face clădire așa de mare. A durat atâta că nu am avut bani, într-un an am ridicat-o, într-un an am pus geamurile și ușile, în celălalt am tencuit interior și exterior, anul trecut am făcut băile, am gletuit interiorul, deci nu-i numai văruit (localnic întreprinzător, 42 ani, proprietar al casei E).

Da, cel mai frumos e cu lemn, dar e mai scump; e un milion patru sute pe picior. Oamenii mai au păduri, dar nu le taie, mai țin de ele, dar cam greu de lucrat lemnul și să dai bani la gater. Din bolțari una două o ridici. Pe lemn e încă dublu lucrarea și manopera. V-am zis că de cinci ani lucrez la casă, ăsta e al șaselea an și mai am încă. Nu mai face nimeni șindrila, unu mai este pe la noi care face, un unchi chiar de-al meu, și mai are acolo o ciupercă frumoasă, făcută din șindrila, restul nu mai face nimeni, e mult de lucru și dacă nu o faci ca lumea intră apă. Aici la noi merge numai tablă și azbocimentul, că e vântul puternic (localnic întreprinzător, 42 ani).

Zugrăveli exterioare în opinia turiștilor. În privința zugrăvelilor exterioare, turiștii constanți au avut opinii unanim împărtășite cu mici variații, pornind de la o respingere totală a culorilor stridente până la tolerarea acestora - cu mențiunea că sunt nepotrivite pentru zonele montane. Turiștii se declară adepții

lemnului cu culoarea lui naturală, dar în cazul în care parterul unei clădiri este din BCA sau cărămidă, recomandă culori ca alb, maro, verde și decorarea cu elemente de lemn.

➤ **Opinia turiștilor constanți**

Casa C nu e pentru mine, e prea roz, prea portocalie, pare mai degrabă o casă publică (public house) și casa D la fel. În această zonă lemnul pare mai natural, iar acestea sunt case pentru oraș (turist polonez, 29 ani).

Casele C și D sunt oribile. Îmi amintesc de Germania de Est unde înainte totul era gri și după schimbare, și la noi totul s-a colorat puternic. Îmi amintește de această tendință, dar după 2-3 ani nu mai poți vedea așa ceva, te dor ochii (turistă germană, 29 ani).

-Culorile portocaliu, roșu, roz la noile construcții sunt horror !

-E ok la oraș, dar nu aici!

-Nici acolo!

-...dar aici pui piatră și lemn, piatră și lemn.

-Daca ai 4 clase și vrei sa ieși în evidență că ai bani, pui o culoare de-aia și toți care trec pe-acolo zic Waw! Sau, mă rog, faci cu BCA, dar pui o patină.

-În Anglia am urcat pe munte și toate casele erau asemănătoare, nu una roz, alta portocalie.

-Si chiar dacă o faci din BCA că e mai ieftin, dar poți face un model exterior din lemn care să placheze casa (turiști români, între 25 și 35 ani).

-Casele C și D cad din start. Au forma, dar degeaba o au daca nu au materialele, sunt tot de oraș, nu sunt case de munte.

-Culoarea –mă ia de ochi când mă uit la ele. Nu suport culorile alea. Vreau lemn, lemn, lemn. Nu aş sta într-o casă portocalie (turiști români, între 35 și 45 ani).

Zugrăveli exterioare în opinia localnicilor. Două tipuri de răspunsuri au fost înregistrate în cazul localnicilor. Cei mai mulți dintre intervievați au apreciat mai degrabă zugrăvelile în culori precum portocaliu, roșu, roz. Doi dintre intervievați au avut altă poziție, ei respingând aceste culori în favoarea lemnului și a culorii lui naturale sau a zugrăvelii albe.

➤ **Opinia localnicilor care au opinii similare cu cele ale turiștilor constanți**

Nu merg la munte culorile astea, merg la orașe și barurile se fac așa...ar trebui făcut așa cu alb, puțin mai... cum le place turiștilor (localnic întreprinzător, 42 ani).

➤ **Opinia localnicilor care au opinii diferite de cele ale turiștilor constanți**

Eu am avut ideea numai cu portocaliul. O fost meșterul ăla care a făcut și băile și gresia și el a zis de

dungi, el îi expertul. Meșterul ăla o fost mai deștept ca mine (localnic întreprinzător, 42 ani, proprietar al casei E).

La Casa C îmi place aspectul și culoarea (localnică întreprinzătoare, 41 ani).

Mărimea construcției în opinia turiștilor. Pe baza interviurilor cu turiștii constanți a rezultat opinia că regimul de înălțime pe platoul Ghețar ar trebui să nu fie mai mare de două nivele: parter plus etaj sau parter plus mansarda. Mai mult, acești turiști preferă o construcție întinsă pe orizontală în schimbul uneia construite pe verticală. Cei doritori de a rămâne o perioadă mai îndelungată într-o asemenea pensiune sau cabană, mai amintesc ca necesară o cameră de cazare mai spațioasă decât oferă pensiunile curente.

➤ **Opinia turiștilor constanți**

Noi suntem convinși că nu trebuie să construiescă hoteluri sau pensiuni mari. Cu cât păstrează mai multe tradiții, cu atât mai mulți turiști vor veni... Am observat când am dormit la cealaltă cabană că sunt paturile foarte mici. Pentru o noapte sau două este în regulă, dar pentru o săptămână sau mai mult timp ar fi nevoie de o cameră mai mare (turist belgian, 20 ani).

La casa K trei etaje sunt prea multe; două ar fi suficiente mai ales că e o clădire de lemn (turist german, 38 ani).

Înălțimea pentru o pensiune ar trebui să fie parter și mansardă (turist român, 28 ani).

Mărimea construcției în opinia localnicilor. Din interviurile cu majoritatea localnicilor (14 din 16) a reieșit că ei apreciază un regim de înălțime puțin mai mare: parter plus etaj plus mansardă.

Dotări în opinia turiștilor. Turiștii se consideră a fi nepretențioși legat de dotările locurilor de cazare, ei precizând că își doresc un minim de confort ce presupune: o toaletă, apă caldă la duș și izolarea fonică a camerelor. Singura diferență de opinii înregistrată a fost referitoare la existența băii la camera sau la comun pe fiecare palier.

➤ **Opinia turiștilor constanți**

Pensiunea trebuie să ofere și condiții confortabile de cazare, dar aspectul exterior să fie rustic. Eu sunt dispus să împart și baia cu alți turiști, dar poate alți turiști nu sunt. Izolarea fonică e de asemenea o problemă, se aude tot ce vorbesc vecinii, se aude când merge cineva pe scări (turist belgian, 20 ani).

În primul rând o baie, undeva unde să te poți spăla cât de cât omenește, nu nepărat să fie la cameră; să fie curată, baie însemnând apă caldă și toaleta (turist român, 35 ani).

Este nevoie de cameră cu baie. Am fost în București și am văzut că nivelul de trai este ridicat și cred că

este nevoie ca baia să fie la cameră. În Germania camerele care nu au baie se închiriază foarte greu (turistă germană, 39 ani).

Ce a fost pentru mine surprinzător - că am găsit aici duș și WC în casă și aia mi-a plăcut foarte mult, dar în rest totul natural. A fost surprinzător având în vedere ca unii nu au încă curent electric (turistă româncă, 32 ani).

Vrem acel minim al unei băi cu duș și WC chiar dacă e casa tradițională. Că nu vreau să mă duc în curte. Am ajuns la o vârstă! Ne-am putut permite să mergem și la super hoteluri din afară și suntem de la oraș și nu mai putem să trăim mai multe zile fără baie. Nu e nevoie neapărat de toaletă la cameră. E ok cu baie comună. Ar fi de dorit, dar nu e nevoie, pentru că oricum nu deranjează să fie comună, și mai ales e mai ieftin așa. Important este să fie curat, atât. (turistă româncă, 31 ani).

Apropo de izolare fonică, n-am dormit deloc în noaptea trecută că erau niște copii care ne-au disperat. Cred că au avut concurs de alergat pe scări. Apropo, am văzut în zona Harghitei o casă numai din bârne, arăta excelent, numai că izolarea fonică lăsa de dorit. Când au venit vecinii și-au aprins lumina, se vedea. Și când s-au pus în pat și șușoteau, se auzea tăt (turist român, 30 ani).

Dotări în opinia localnicilor. Întreprinzătorii locali conștientizează nevoia turiștilor de a avea confortul oferit de prezența unei băi și, în consecință, încearcă să satisfacă această cerere. Dacă inițial au identificat doar publicul țintă care acceptă baia comună poziționată pe palier, ulterior au realizat că este necesară și construcția unor camere cu baie proprie. Uimitor este însă că o parte dintre localnici și-au construit și dotat băile, dar încă nu le-au folosit niciodată fiind în așteptarea alimentării cu apă curentă.

Două nivele am, la fiecare nivel - baie și camere. Prima oara nu m-am gândit, dar dacă aș reface-o, as face mai multe băi. La ultimul nivel, e o mansardă, o să fac fiecare cameră cu baie (localnic întreprinzător, 45 ani).

Mai avem o baie să o terminăm, una e gata, deci două bai. Casa am făcut-o din lemn și dup-aia am zis să facem băi și am lungit-o în față (localnică întreprinzătoare, 41 ani).

Terasă și Mobilier în opinia turiștilor. Dacă în cazul materialelor de construcție folosite pentru ridicarea pensiunii se acceptă și materiale precum BCA sau cărămidă, în cazul teraselor, foisoarelor și a mobilierului -compromisul nu mai este acceptat, lemnul fiind unicul material menționat. Una din motivațiile pentru terasă sau foisor ține de nevoia de a socializa cu gazdele și cu alte grupuri de turiști într-un spațiu deschis sau semi-deschis.

În general, la o pensiune îmi place terasa de lemn și mobila de lemn, asta o face mai specială. Dacă ar fi

modernă, cum sunt în zonele bogate din Europa, nu ar mai fi atrăgător pentru noi. Așa cum este zona acum o face să fie atrăgătoare, este diferită de restul Europei. Ne place această interacțiune cu proprietarii. Putem să stăm pe terasă cu toată lumea și să intrăm în vorbă; pur și simplu te invită la interacțiune (turistă belgiană, 19 ani).

-(La această pensiune) aş modifica barele de metal; merg îmbrăcate în piatră; și baluștrii merg schimbăți cu lemn de brad.

-Dar la ce vă gândiți când vedeți baluștri?

-La țigani! La Strehaia.

-Nu fiți răi, mări! Oamenii sunt de admirat că au făcut ceva până la urmă din puținul pe care îl au, că nu i-a ajutat nimeni nici cu bani, nici cu sfaturi.

-În primul rând trebuie să-i ajute arhitectii și proiectanții de rezistență, că ei nu știu asta (turiști români, 35-45 ani).

Se pune întrebarea unde ar putea să stea turiștii dacă nu pe terasă. Nimic nu e mai frumos decât să stai afară, în soare și în aer liber. Este frumos să ai terasă, dar nu e neapărat, pentru că se poate sta direct afară ...cum sunt scaunele astea de lemn (turistă germană, 39 ani).

Ne-o plăcut foarte mult mobila asta din lemn natural, simplă și așternuturile curate și mâncarea (turistă româncă, 32 ani).

Într-adevăr trebuie terasă unde toți cei care vin la cabană să stea să mănânce și să bea o bere. Terasă cu mese de lemn și băncile tot de lemn. Spațiile comune sunt faine, mai poți socializa pe terasă, iar baia la comun nu ne deranjează. Dacă nu ar fi fost terasa asta nu aş fi stat aicea atâtea zile. Pentru ce? Ca să stau în casă? Nu știu dacă e specificul zonei, dar la o pensiune trebuie terasă. Ori măcar un foișor (turist român, 30 ani).

Dar oricum ar fi casa, mai fain e să stai afară, la masa asta de lemn, decât să stăm înăuntru, chiar dacă ne e puțin frig (turistă româncă, 35 ani).

Terasă și Mobilier în opinia localnicilor. La fel ca în cazul dotărilor, întreprinzătorii locali cunosc dorința turiștilor de a avea terasă, foișor sau mobilier de lemn, însă inserează în construcțiile acestora și alte elemente precum cele de plastic, beton, baluștrii etc.

Mobila toată din lemn vreau să o fac (localnic întreprinzător, 45 ani).

La drum, când aş face o căbănuță, ar fi cu terasă, cum vreau ăștia, un bar sau un suc sau o bere pe terasă, cu cazare aici. Sau să se poată opri la popas turiștii.

Casa I: asta e cea mai frumoasă dintre toate, îmi place aspectul și terasele, tot (localnică întreprinzătoare, 41 ani).

Opinii despre dezvoltarea infrastructurii

Fiind dovedită legătura între îmbunătățirea infrastructurii și dezvoltarea turismului, am investigat așteptările turiștilor și localnicilor despre impactul prevăzut asupra platoului Ghețar. Sumarizând opiniile înregistrate, am putea spune că localnicii se declară bucuroși de aceste realizări, în timp ce turiștii se împart în două categorii: unii mulțumiți, alții nemulțumiți.

Localnici mulțumiți. Persoanele intervievate și-au exprimat mulțumirea față de alimentarea cu apă și de amenajarea drumului, proiecte la care se lucrează în momentul cercetării. Acest fapt este perceput ca un mare avantaj ce le va ușura traiul. Totuși, există mici rezerve față de posibila apariție a gălăgiei sau a hoților. Un grad înalt de satisfacție față de amenajarea drumului și a unui potențial teleschi l-au manifestat câțiva întreprinzători novici, văzându-l ca pe o șansă de dezvoltare a afacerilor.

Ne bucurăm pentru că e ușurința noastră, nu e greutatea nimănui. E ușurința noastră, se face drum, poți sa duci o greutate și fără animale, poți sa circuli cu o mașină cum se cade. Numai că va fi mai multă gălăgie, mai multă lume, iar la noi nu auzi ca s-a spart o casă, nu auzi ca s-a furat nimic, absolut nimic (localnic, 72 ani).

-Ce părere aveți că se va amenaja drumul?

-Foarte bună, foarte bună, să-i ajute Dumnezeu la primar, să-i dea putere să poată face drumul (localnică întreprinzătoare, 41 ani).

-Ce părere aveți ca se amenajează drumul?

-Foarte bine, mulțumiți, apă deja e vorba că curge la sfârșitul lui octombrie, începutul lui noiembrie, îi dă drumul, foarte bine. Asta e, nu putem merge toți la țară. Să vină să facă hoteluri, că populație e multă, și la Brașov s-or întins... Dacă se fac drumuri, și sunt aici Hănășești, Dealul Ocoalelor, zone unde își pot face mulți căbănuțe și ar fi mai bine. Pe timp de iarna la Arieșeni e frumos, e pârtie de schi, e arhiplin acolo... un teleschi să fie și aici la noi, și noi am duce-o mai bine pe timp de iarnă, mai cu caii, mai cu o plăcintă, vorba aia, facem plăcinte pe lespede (localnic întreprinzător, 45 ani).

Turiști mulțumiți. Turiștii care se declară în primul rând mulțumiți de amenajarea drumului sunt cei de tranzit, veniți pentru vizitarea peșterii Scărișoara. De asemenea, din rândul „turiștilor iubitori de peisaj cultural” se desprind cei care în momentul de față urcă cu mașinile personale pe platou. Aceștia se plâng de condițiile actuale și doresc atât îmbunătățirea drumului de acces, cât și amplasarea unor indicatoare cu informații despre distanța și direcția spre obiectivele turistice. Referitor la posibilitatea

viitoare de a urca cu un telescaun astfel încât să se poată evita aglomerarea de mașini pe platou, această din urmă categorie de turiști se poziționează în defavoarea ideii, telescaunul fiind perceput ca un element de modernitate dăunător specificului tradițional al zonei. Sugerează în schimbul telescaunului existența unui transport public care să aducă turiștii de tranzit până la peșteră. Pentru ei, amenajarea drumului este o necesitate, dar care trebuie pazită de invazia turiștilor de tranzit. Urcatul cu autoturismul trebuie restricționat, fiind permisă doar trecerea mașinilor deținute de localnici și turiștii care planuiesc să-și petreacă măcar o noapte pe platou, restul turiștilor rămânând în seama transportului public.

-Șoseaua trebuie făcută, nu neapărat asfaltată, dar măcar pietruită bine. E o zonă extraordinară, care ar trebui amenajată și la care merită să i se facă reclamă. La această pensiune am venit, am văzut, am întrebat și-am rămas. Nici n-am știut că sunt pensiuni aici. Inițial am urcat fără mașini. Le-am lăsat jos. Am urcat doar cu una din mașini. În primul rând ar trebui să se facă aici infrastructură că altfel nu poți să ajungi.

În al doilea rând - niște indicatoare, că nu știi cum să te descurci. Hai noi că suntem români ne mai descurcăm, dar străinii sunt și mai dezorientați; i-am văzut că nu se descurcă, nu știu pe unde s-o ia. Americanii ăia care au venit din California, au venit din vale pe jos până la peșteră și nu era scris nicăieri cât au de făcut. Erau sleiți de puteri sus. În rest să rămână așa cum e acuma, că e frumos. Uite și la casele astea care le vor face, este foarte greu să transporte mâncarea dacă nu se face drumul, că aici nu ai ce să mănânci, decât la femeia de la pensiunea Scărișoara.

Decât telescaun, mai bine să pună niște autobuze, că oamenii care transportă cu Aro, îți iau 3 milioane pe transport. Și l-am văzut pe ăla cu trabantul și ne-am dat seama că-i țeapă când ne ziceau că noi nu putem urca cu mașinile noastre. Adică urcă ăla cu trabantul și eu nu pot cu mașina mea? Și ce imagine ne facem și față de străini că se iau atâția bani pentru așa ceva. Ce investiție presupune o linie a telescaunului și ce investiție presupune câteva autobuze. Astea sunt povesti. A, că ți-ar place? Du-te în Elveția și costă conform investiției! Dacă vrei în schimb să ai sălbăticia și tradiția, nu mai băga atunci telescaunul și teleschiul. De fapt, se și vede cum e la Bran și în stațiunile cu teleschi unde nu mai poți să respiri de câtă lume e. S-a făcut ca un furnicar. Eu înțeleg că localnicii vor dezvoltare și că vor mai mulți bani, dar și pe mine mă înțeleg că vreau sălbăticie.

- Dar ce cale de mijloc vedeți?

- Să se facă și teleschi și dezvoltare dacă nu se taie copaci pentru asta, dacă nu se taie nimic pentru pârtia de schi și se găsește loc undeva. Oricum, oamenii ăștia de-aicea vor câștiga dacă drumul ăsta este făcut. Că nu mai urcă omul pe jos și pe urmă coboară imediat că-i e frică că și-a lăsat mașina jos. Toate se leagă. Eu am rămas două nopți aicea pentru ca am urcat cu mașinile, dar în schimb au

coborât alți 50 de inși. Pentru că le e frică, că poate nu mai găsești mașina când cobori (turistă româncă, 35 ani).

Turiști nemulțumiți. Turiștii care se poziționează atât împotriva amenajării drumului, cât și a construirii telescaunului fac parte tot din categoria celor veniți în special pentru peisajul și oamenii locului, peștera fiind un obiectiv secundar în viziunea lor. Diferența dintre ei și ceilalți turiști este disponibilitatea sau chiar plăcerea de a merge pe jos, de a face drumeții. Prin urmare, creșterea numărului de mașini și a numărului de turiști în zonă sunt văzute ca un pericol pentru tipul de turism practicat de ei. Alături de ei, se înscrie și tipul de turist off-road, care, deși se folosește de mașini de teren pentru itinerariile montane alese, caută tocmai drumurile neamenajate.

Dacă ar deveni o zonă prea modernă cred că vor veni mai puțini oameni care doresc doar să se bucure de natură, de modul tradițional de viață. Eu am venit aici pentru a experimenta stilul de viață local. Dacă s-ar construi un drum pentru mine nu ar mai fi așa de atractiv, dar cu siguranță pentru unii oameni va fi mai ușor să ajungă aici... Oamenii care trăiesc într-o societate modernă sunt curioși să vadă cum se trăia pe vremuri, oamenii care trăiesc în orașe mari probabil că nu au idee cum e să trăiască la țară, la munte, să călătorească pe cal; sunt obișnuiți să aibă totul la îndemână, când au nevoie de ceva intră pur și simplu într-un magazin. Cred că ar fi bine pentru ei să vadă cum se trăia înainte de modernizarea societății. Când un turist vrea ceva de lux, el va merge în Spania de exemplu, dar cei care vor ceva tradițional vor veni aici. Cred că pentru aceasta țară sunt caracteristice pădurile, văile, munții, casele de lemn, nu ne-ar place să vedem hoteluri peste tot, am fugi în altă parte unde nu sunt atâția oameni (turist belgian, 20 ani).

Nu cred că e necesar să se modernizeze drumul, cine vrea să vină, va veni, pentru mine nu e necesar, dar pentru oamenii leneși probabil că este... glumesc, și eu sunt leneș, mi-am lăsat mașina la jumătatea drumului... dar serios, probabil că multe se vor schimba, mediul va fi distrus (turist polonez, 30 ani).

Noi nu vrem să se facă drumul că pe urmă trebuie să ne căutam alte trasee. Și-n plus, suntem îngrijorați de modernizarea drumului pentru că va atrage mulți mitici; ăștia fac prăpăd unde se duc; noi nu vrem să mergem în aceleași locuri unde se duc miticii (turiști români off-road, 50 ani).

Am înțeles de la Dinu că fac drum pentru mașini, e clar că zona asta nu va mai fi ce-a fost, ca bucureștenii sunt mai comozi. Ei dacă au posibilitatea să urce cu mașina până în Vf. Negoiu până acolo se duc cu ea și le oferă lor posibilitatea de-a veni. O să se invadeze zona. Ne întrebai de ce nu mergem la Arieșeni? Ce să văd acolo? O grămadă de turiști nevrotici, o grămadă de lume pe metru pătrat. Mai bine venim aicea unde-i liniște și pace și oamenii sunt foarte cumsecade și e foarte simplu totul. Că și valea Prahovei e frumoasă, dar e impersonală și toți nevroticii ăia de bucureșteni, acum n-am nimic cu ei, și

ăștia de dimineață care au plecat cu copiii ăia, urlă încontinuu, nu-i vina lor, că-s așa din cauza condițiilor în care trăiesc acolo în București... Dacă fac telescaun e același lucru. E ca pe Vf. Omu. Vin în pantofi cu toc. Chiar am pățit-o: au venit cu pantofi cu toc și s-a blocat telescaunul și închipuiți-vă că au trebuit să coboare de pe munte. Ar fi la fel. E același impact ca și drumul. Poate ar fi mai bine pentru localnici, dar nu știu, deși ei par mulțumiți de viața pe care o au. E normal să-și dorească progresul, dar să nu-și piardă farmecul locului, specificul, că devenim toți la fel, ca și cum am purta o uniformă (turistă româncă, 32 ani).

-Dacă se face telescaun, va veni acel mitică care distruge tot muntele. Pe jos nu poate umbla, cu mașina nu vrea că are o mașina de lux și nu vrea să și-o strice pe drumurile astea și-atunci o să vină cu telescaunul. Am fost la peștera Scărișoara și era punga pe gheață. Cum poți să faci așa ceva? Am fost anul trecut în Bucegi, da' nu mă mai duc niciodată! Erau cu jeepul făcând ture roată în jurul Sfinxului. Apăi lângă copac- lada de bere. Acolo se ajunge dacă le dai la valentini să poată urca. Povești din astea cu oameni care nu merg pe jos fără mașini le auzim în fiecare zi. Telescaunul e pentru păturiști, pe care într-adevăr nu ar trebui să-i mai lase să urce cu mașina decât dacă rămân peste noapte aici, altfel să urce pe jos...

-Nu ne mai ducem în Bucegi și-n Ceahlău. Multă mizerie, și păturiștii. Îs turiști și păturiști. Ăștia sunt ăia care vin cu mașina, deschid portbagajul și dau manea. Apropo, în Bucegi o apărut o mașină de București lângă noi, s-o dat jos din mașina cu masa, cu șezlonguri, cu butelie mare, cu ziarul, si-au făcut cafeaua, au băut-o și-au plecat. Au stat doar o juma' de oră cât au băut cafeaua, și-au plecat. Au lăsat tot gunoiul în urmă, iar alții au mai rămas o juma' de oră în urma lor ca să adune gunoiul. Deci ei au luat cafeaua la pădure. Excelent. Poate au venit de la mama dracului.

-De la ce vine eticheta de păturiști?

-Păturiști vine de la pătură, ca n-au cort, n-au nimic, vin eventual cu pătura la pădure. Am mai auzit paltonari, șoșonari că vin în șlapi sau cu haine nepotrivite pentru munte. Când îi vezi cu geaca de piele, cu paieteee!

-Am fost în cabană la Bucegi sus să ne cumpăram un ceai cu rom și-a apărut în fața noastră unu' în pantofi de lac. Prima data l-o văzut Căluțu, Dumnezeu să-l ierte c-o murit c-o căzut de pe-o stâncă; ăsta o făcut doi ochi cât borseta. Și apare și pritene-sa în pantofi cu toc. N-ar trebui să le dea voie să urce așa pe munte că pe urmă nu mai pot coborî și urlă să-i dea jos salvamontiștii. Așa am pățit la Pietrosu. O venit doi paltonari care s-au urcat cu plasă de rafie după ei și de urcat, au urcat, dar la coborâre e mai greu și nu mai știau cum să coboare și urlau sa ne ducem să-i dăm jos. No, acolo să rămâi până te uști și te mâncă ulii!

-Aici sunt mai rari paltonarii că n-au condiții, n-au drum.

-Turiștii îi modifică pe oameni. Acolo unde nu sunt mulți turiști, oamenii sunt extraordinari, dar acolo pe unde au fost pățuriștii și oamenii s-au stricat. Că le-o dat poate o sută de mii pe litru de lapte și pe urmă nu ți-l lasă mai ieftin. Turistul influențează mult omul.

-Aici e genul nostru, dar mitică, păturistul, șoșonistul, paltonarul acolo preferă în Bucegi, dar nu trebuie să se facă condiții ca să urce până aici (turiști români, 25-35 ani).

Opinii despre serviciile turistice practicate și dorite

Actualii turiști constanți își doresc în plus în această zonă servicii ca: a) punct de informare turistic care să le ofere informații despre obiectivele turistice și despre posibilitățile de cazare, b) amenajarea mai multor trasee turistice, c) ghid turistic pentru traseele existente, dar și pentru itinerarii mai excentrice, de pilda, căutarea urmelor de urși, d) amenajarea Peșterii Scărișoara astfel încât să ofere o mai mare siguranță, e) mâncare tradițională oferită în mai multe locații, f) experimentarea modului tradițional de viață și practicarea de munci tradiționale (adunatul fanului, cioplit în lemn, etc.), g) purtarea unor costume populare –măcar pentru poze, h) mersul cu sania trasă de cai în timpul iernii, i) achiziționarea unor obiecte de artizanat specifice acestui loc, j) curățenia în spațiul public. Lecțiile de călărie și practicarea schiului sunt mai controversate. Schiul ar fi acceptat doar dacă nu este necesară defrișarea pădurii în vederea oferirii acestui serviciu.

Mi-a plăcut și o ofertă de a merge în căutarea de urme de urși, ar fi ceva foarte interesant. Am văzut un album despre munții Apuseni și mi-au plăcut și cascadele, dar din păcate nu avem timp să mergem să le vedem. Ar fi interesant să existe mai multe trasee pentru turiști (turistă belgiană, 19 ani).

Mâncare tradițională pentru gurmanzi... brânză cu smântână, că mă duc și iau și de la magazin smântână, dar nu e ca asta (turist român, 40 ani).

Si-acuma, în drum spre peștera Scărișoara, am luat-o în mașina pe o femeie de jos din vale și ne-a invitat la o cină cu mămăligă cu brânză și smântână. Exact ce ne-am fi dorit! Și să stăm și peste noapte, că nu ne ia nimic. Bineînțeles că o să-i plătim, vă dați seama! (turist român, 45 ani).

Lipsește un ghid de informare despre cazare și un ghid de teren. Mai e nevoie de cărări, poteci marcate (turist german, 38 ani).

După ce-am venit cu sania trasă de cai, excursie pe care am povestit-o tuturor, am înnebunit pe toată lumea de cap și pozele le-am arătat peste tot, am ajuns aicea unde ne-au primit foarte frumos cu plăcinte cu brânză, gogoși, lapte, unt de casă, grătar, totul natural. Experiența călăritului, am călărit toți pe rând și-a fost super. Ne-o învelit în pățuri țesute și ne-o pus în sanie si-a fost o excursie ca-n povesti, peisajul ăla nu l-am mai văzut niciodată, ca-n poeziile lui Alecsandri, divin (turistă româncă, 32 ani).

Aici să nu fie nimic cu motor, fără ATW-uri. Nu zic că nu ne plac motoarele, dar nu-i zonă pentru așa ceva, ci pentru căruțe... Vrem ghizi turistici... Și tarabele astea cu obiecte de artizanat n-au nicio treabă cu locul ăsta. Ar trebui să vândă obiecte specifice acestui loc. Trebuie să vinzi locul, nu același lucru să-l găsești și la târgul de la Găina, dar poți merge și la expotârgul de la București; tot un drac îi. Găsesc aici obiecte pe care scrie Herculan, Sovata - că le-o rămas de când o fost acolo (turist român, 30 ani).

Discuții

Dacă luăm modelul de dezvoltare turistică a lui Noronha prezentat mai sus, Platoul Ghețar a trecut de etapa descoperirii locului de către turiști, ajungând la începutul etapei de inițiativă și răspuns local. În vara lui 2008 existau doar două pensiuni cu băi funcționale și cu liste de prețuri standardizate, o parte din restul gospodăriilor primind turiști fără să ceară explicit o sumă de bani, ci mergând pe ideea “ne dați cât doriți dvs.”

Prima din definițiile turismului, cea în care turismul este văzut ca o formă modernă a relației tradiționale oaspete-gazdă, este invocată și astfel confirmată de către turiștii constanți intervievați. Printre atracțiile turistice enumerate de ei pentru această zonă, amintesc de plăcerea de-a interacționa cu gazdele, astfel, nefiind deloc vorba de o relație lipsită de încredere și dezamăgitoare cum era caracterizată în unele studii. Foarte probabil numărul de turiști (eventual și de localnici) va influența negativ aceste tipuri de interacțiuni. Chiar dacă nu vor ajunge să fie dezamăgitoare cum sunt în vale, unde, după cum ne informa un turist, la restaurante primești supă la plic și sarmale cu ketchup, cu siguranță gazdele nu vor mai avea cum să acorde atâta atenție turiștilor cum le acordă acum.

Surprinzător în analiza materialului cules, a fost frecvența cu care apare ideea “vrem ceva diferit față de ceea ce avem acasă”, însă conturată diferit în cadrul celor două tipologii diferite de turiști.

Turiștii constanți sunt persoane din mediul urban care vor să practice turismul rural, fiind în căutarea acelei autenticități și simplități pomenite de literatura științifică. Ei găsesc pe platoul Ghețar ceea ce caută: culmi muntoase împădurite, poieni cu case răsfirate și cu pășuni pline de căpițe de fân, oameni cu activități agricole, mâncare naturală etc. Totuși, aceștia găsesc și câteva inserții nedorite: activitatea comercială cu suveniruri nespecifice locului din preajma peșterii Scărișoara sau cele 5-6 noi construcții ce-au folosit alte materiale decât doritul lemn (plastic, balustrii, zugrăveli în culori stridente etc.). Conceptele de turism rural integrat și de peisaj cultural ajută la înțelegerea acestui tip de turist, care încearcă să regăsească un trecut al bunicilor sau străbunicilor, cu un peisaj de poveste, fără elemente moderne urbane considerate ca agresive în acest mediu. Singurul lucru modern pe care-l cer pentru a-și petrece și mai mult timp aici este dotarea caselor cu baie, confort de care admit că nu se pot lipsi prea multe zile.

Turiștii de tranzit sunt, de asemenea, persoane din mediul urban, însă se găsesc la polul opus ca preferințe, ei nedorind sub nicio formă să practice turismul rural. Dacă ajung pe platou, este doar pentru a vizita Peștera Scărișoara, întorcându-se apoi în vale sau la Arieșeni. Aceștia sunt, de fapt, clienții tarabelor cu suveniruri de lângă peșteră. Trebuie să recunosc că le-am acordat o mai mică atenție în cercetarea de față, astfel rămânând loc pentru o cercetare viitoare. Cu toate acestea, mă întreb care este explicația din spatele preferinței lor. Bazându-mă pe teoria că turiștii caută ceea ce nu au acasă, mă gândesc că acești turiști au mediul rural prezent în viața lor. Bănuiesc că au părinți sau bunici la țară și că au experimentat suficient de mult muncile agricole astfel încât să nu mai tânjească după acest fel de a trăi. Pe lângă aceștia, în rândul turiștilor de tranzit, cred că mai există încă o categorie de persoane care resping turismul rural. Sunt cei despre care George Ritzer (2000/2003, 185) spune “Pentru mulți oameni, lumea mcDonaldizată este singura pe care o cunosc și reprezintă standardul lor de bun gust și calitate...Le place previzibilitatea multor aspecte ale vieții. Se simt confortabil într-o lume impersonală, în care interacționează cu automate umane sau nonumane. Caută să evite... contactul uman imediat. Din ce în ce mai mulți oameni încep să adopte aceste atitudini față de societate.”

Am încercat să înțeleg și punctele de vedere ale localnicilor. Prezența turiștilor nu a fost privită de la început ca o oportunitate de câștig, ci ca una de socializare. Resursele lor de venit erau legate de pădure, lemn și creșterea animalelor, iar obișnuința lor trecută de a umbla prin țară cu vândutul doagelor i-a făcut să conștientizeze foarte bine ce înseamnă ospitalitate. Mai mult, faptul că aproximativ o lună pe an își părăsesc gospodăriile și se mută pe alte culmi muntoase învecinate (cu scopul de a lăsa pășunile să se refacă și mai nou și cu scopul exploatarei lemnului), i-a făcut să considere furtul ca un păcat extrem de mare. De aceea, în relația cu turiștii au fost prietenoși și corecți. În prezent, știind că exploatarea lemnului la nivelul practicat până acum se apropie de sfârșit, au început să se gândească la investițiile legate de turism. Ce modele au luat în calcul? Modelele de succes cunoscute: Arieșeni, centrul de comună Gârda de Sus și chiar stațiunile montane de pe valea Prahovei. Numai o mică parte dintre ei au început să realizeze reacțiile negative ale turiștilor constanți față de noile construcții apărute. Ca localnic, cred că poți să ai disonanță cognitivă auzind un turist spunându-ți că la Arieșeni e mai frumos, iar pe altul că la Arieșeni e urât. Disonanța cognitivă probabil s-a accentuat și mai tare după ce copiii sau rudele lor de la oraș le-au adăugat că la Arieșeni e mai frumos, iar echipa de arhitecți și etnografi din tabăra în care am fost prezentă a încercat să-i convingă că la Arieșeni e urât și că la ei e mai frumos. Ce vor face în continuare? Rămâne să vedem în anii ce vor urma.

CONCLUZII

În termenii lui George Ritzer (2003, 185:211), aş spune că momentan platoul Gheţar se adresează turiştilor care văd societatea mcdonaldizată ca „o colivie de cauciuc”, mediu din care încearcă să fugă cât de des au ocazia. Dezvoltarea infrastructurii însă, s-ar putea să transforme această zonă turistică făcând-o atractivă pentru cealaltă categorie de turişti, cei care consideră societatea mcdonaldizată „o colivie de catifea”.

Turismul montan de tip Arieşeni şi Valea Prahovei este un model de urmat pentru o parte a turiştilor şi localnicilor de pe platoul Gheţar, în timp ce pentru ceilalţi turişti şi localnici este dimpotrivă – un model de care trebuie fugit, un exemplu negativ, un model de „cum nu trebuie făcut”. Cine va avea câştig de cauză în această polemică? Până la urmă localnicii şi investitorii veniţi în zonă în calitate de furnizori de servicii au ultimul cuvânt şi puterea de decizie. Ei îşi vor alege clientela şi tipul de turism pe care doresc a-l practica. Cu toate că poziţia mea ar trebui să fie una imparţială, neutră, nu m-am putut abţine să nu amintesc localnicilor prezenţi la prezentarea rezultatelor despre un punct de vedere economic binecunoscut ce spune că -sub influenţa globalizării- tendinţa economiei globale este de a se fragmenta, de a se plia pe satisfacerea unor nişe/ segmente de piaţă. În acest fel comercianţii se asigură de succesul lor pe perioade lungi de timp, bazându-se pe clienţi fideli şi nu pe unii clandestini. Privită din acest unghi situaţia de pe platoul Gheţar, se pune întrebarea: care direcţie ar fi mai avantajoasă pentru localnicii şi investitorii acestei zone? Să încerce să copieze şi să semene cu staţiunile de pe Valea Prahovei şi Arieşeni intrând în concurenţă cu acestea sau să încerce să se diferenţieze cât mai mult de ele, alegându-şi un alt segment de piaţă? Răspunsul este evident dacă luăm în calcul actuala prezenţă a unui tip de turist foarte interesat de această zonă. Cu alte cuvinte, deja există un segment de piaţă care poate –fie să fie încurajat să-şi petreacă cât mai mult timp aici, fie să fie alungat prin diverse acţiuni ce contravin dorinţelor şi preferinţelor lor.

BIBLIOGRAFIE

- Benthall, Jonathan. (1988). The anthropology of tourism. *Anthropology today*, 4, 3, 20-22.
- Buckley, Ralf, Ollenburg, Claudia şi Zhong, Linsheng. (2008). Cultural landscape in Mongolian tourism. *Annals of tourism research*, 35, 1, 47-61.
- Cawley, Mary şi Gillmor, Desmond A. (2008). Integrated rural tourism: Concepts and Practice. *Annals of tourism research*, 35, 2, 316-337.
- Cohen, Erik. (1984). The sociology of tourism: approaches, issues, and findings. *Annual review of sociology*, 10, 373-392.

- Gusti, Dimitrie. [1934](1999). *Sociologia monografică, știință a realității sociale*. București: Editura Paideia.
- Jafari, Jafar. (1981). Tourism as an anthropological subject (and comments and reply). *Current anthropology*, 22, 5, 471-472.
- Kaufmann, Jean-Claude. [2002](2007). *Prima dimineață de după. Cum începe o poveste de dragoste* (pp. 246-248). București: Editura Humanitas.
- Khadaroo, Jameel și Seetana, Boopen. (2007). Transport infrastructure and tourism development. *Annals of tourism research*, 34, 4, 1021-1032.
- Kopitoff, Igor. (1986). The cultural biography of things: commoditization as process. în Arjun Appadurai (dir.) *The social life of things* (pp. 64-91). Cambridge: Cambridge University Press.
- Mihăilescu, Vintilă. (2005). Între stil și brand. Turismul alternativ la 2 Mai – Vama Veche. *Societatea reală*. (Volumul 3). București: Editura Paideia.
- Mihăilescu, Vintilă. (2007). *Antropologie: cinci introduceri*. Iași: Editura Polirom.
- Nash, Dennison. (1981). Tourism as an anthropological subject (and comments and reply). *Current anthropology*, 22, 5, 461-481.
- Ritzer, George. [2000](2003). *Mcdonaldizarea societății*. București: Editura Comunicare.ro.
- Stronza, Amanda. (2001). Anthropology of tourism: forging new ground for ecotourism and other alternatives. *Annual review of anthropology*, 30, 261-283.
- Wikipedia, the free encyclopedia. *Tourism*. Internet.